

Želdynų (parkų) tvarkymo teisiniai aspektai

Žemaitijos nacionalinio parko

Direktorius

Ramūnas Lydis

Miškas ar želdynas?

Medžiais apaugusios teritorijos skirstomos iš esmės į dvi dideles grupes:

- Miškas
- Želdynai

Kas tai yra miškas?

Miškas – ne mažesnis kaip 0,1 hektaro žemės plotas, apaugęs medžiais, kurių skalsumas ne mažesnis kaip 0,3 ir kurių aukštis natūralioje augavietėje brandos amžiuje siekia ne mažiau kaip 5 metrus, ir kita miško augalija, taip pat ne mažesnis kaip 0,1 hektaro žemės plotas, kuriame medynas išretėjęs ar dėl žmonių veiklos ar gamtinių veiksnių jame laikinai medžių nėra (želdintinos miško aikštės, kirtavietės, žuvę medynai). **Mišku nelaikomos** laukuose, pakelėse, prie vandens telkinių, gyvenamosiose vietovėse ir kapinėse esančios medžių grupės, **kelio juostose įveisti želdiniai**, viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojo patikėjimo teise valdomuose ne miškų ūkio paskirties žemės sklypuose augantys medžiai ir krūmai, siauros – iki 10 metrų pločio – medžių juostos, gyvatvorės, pavieniai medžiai ir krūmai, **taip pat miestuose ir kaimo vietovėse ne miškų ūkio paskirties žemėje įveisti želdynai**. Šių želdinių priežiūrą, apsaugą ir naudojimą reglamentuoja Lietuvos Respublikos želdynų įstatymas

Miškas (miško naudmena) gali būti ne būtinai miškų ūkio paskirties žemėje. Jis gali būti ir kitų paskirčių žemėje!!!

Miškas ar želdynas?

REGIA

Plungės rajono savivaldybė
Vytauto g. 12, LT-90123, Plungė
Tel. (8 448) 73 134, (8 448) 73 166; Faks. (8 448) 71 608; savivaldybe@plunge.lt
Kodas: 168714899

Turinys | Adresų paieška | Paieška | Sutariniai ženklai

- Savivaldybės veikia
- Kultūros paveldas, Saugomos teritorijos, Rekreacija ir turizmas
- Visuomeninės paskirties objektai
- Inžinerinė infrastruktūra, susisiekimas
- Teritorijų planavimas
- Valstybinės miškų tarnybos duomenys
 - Miškų urėdijų ribos
 - Girininkijų ribos
 - Miško kvartalai
 - LRV nutarimais patvirtintų valstybinės reikšmės miškų plotų ribos
 - Ne miško žemė, apauganti mišku
 - LRV nutarimais patvirtintų miškų grupių ir pogrupių ribos
 - Miško žemė
- NT verčių zonos, vertės ir apleistos žemės
- Pranešimai
- LITGRID elektros tinklai
- ESO elektros tinklai
- ESO dujų tinklai
- Adresų registro objektų ribos
- Tautinės mažumos
- Skypai

Ar miškas gali tapti želdynu?

Vadovaujantis Miškų įstatymo 11 straipsnio 1 dalimi, miško žemė gali būti paverčiama kitomis naudmenomis **visuomeninės paskirties, bendrojo naudojimo ir atskirųjų želdynų teritorijoms formuoti.**

Miško žemės pavertimas kitomis naudmenomis turi būti suplanuotas vietovės lygmens bendruosiuose planuose arba specialiojo teritorijų planavimo dokumentuose, arba detaliuosiuose planuose, arba žemės valdos projektuose.

Kas reglamentuoja želdynų tvarkymą?

- Lietuvos Respublikos želdynų įstatymas;
- Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. kovo 12 d. nutarimas Nr. 206 „Dėl Kriterijų, pagal kuriuos medžiai ir krūmai, augantys ne miškų ūkio paskirties žemėje, priskiriami saugotiniams, patvirtinimo ir medžių ir krūmų priskyrimo saugotiniams“ (2018 m. gegužės 30 d. nutarimo Nr. 521 redakcija);
- Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2007 m. gruodžio 29 d. įsakymu Nr. D1-716 patvirtinti Kriterijai, pagal kuriuos dendrologiniai, ekologiniai, estetiški vertingi, kultūros paveldui ir kraštovaizdžiui reikšmingi želdiniai, augantys privačioje žemėje, priskiriami saugotiniams;
- Saugotinių medžių ir krūmų kirtimo, persodinimo ar kitokio pašalinimo atveju, šių darbų vykdymo ir leidimų šiems darbams išdavimo, medžių ir krūmų vertės atlyginimo tvarka, patvirtinta aplinkos ministro 2008 m. sausio 31 d. įsakymu Nr. D1-87;
- Medžių ir krūmų veisimo, vejų ir gėlynų įrengimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2007 m. gruodžio 29 d. įsakymu Nr. D1-717;
- Medžių ir krūmų priežiūros, vandens telkinių, esančių želdynuose, apsaugos, vejų ir gėlynų priežiūros taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2008 m. sausio 18 d. įsakymu Nr. D1-45
- Kiti teisės aktai (juos galima rasti puslapyje www.am.lt)

Kas tai yra želdynai?

***Parkas** – ne mažesnis kaip 1 hektaro žmogaus sukurtas ar jo pertvarkytas želdynas, kuriame yra meniškai sukomponuotų želdinių, mažųjų kraštovaizdžio architektūros ir (ar) inžinerinių statinių, skirtas poilsio, mokslo, kultūros reikmėms arba pramogoms ir aplinkos kokybei gerinti*

Atskirasis želdynas – želdynas, esantis tik jam skirtame žemės sklype

Istorinis želdynas – bet kokio dydžio želdynas, turintis išliekamąją stilistinę, meninę vertę arba priklausantis svarbiems urbanistinės raidos etapams, susijęs su visuomenės, kultūros ar valstybės įvykiais arba asmenybėmis

Istorinio želdyno atkūrimas – kompleksinis želdyno tvarkymas, kai grąžinama autentiška želdyno struktūra ir kompozicija

Želdynas – ne mažesnis kaip 0,05 hektaro želdinių žemės sklypas, kuriame gali būti mažųjų kraštovaizdžio architektūros, inžinerinių ir laikinų statinių

Želdiniai – žmogaus pasėti ar pasodinti medžiai (tarp jų ir pasodinti pavieniai ar natūraliai išaugę), krūmai, krūmokšniai, puskrūmiai, lianos ir žoliniai augalai

Kas tai yra želdynai?

Želdyno pertvarkymas – želdyno planinės erdvinės struktūros keitimas šalinant ne mažiau kaip 20 procentų medžių, krūmų ar žolinių augalų ir sodinant naujus

Želdyno tvarkymas – želdyno augalijos, mažosios kraštovaizdžio architektūros ir inžinerinių statinių reikiamos būklės palaikymas ar atkūrimas vadovaujantis želdyno tvarkymo projektu

Kultūrinės paskirties želdynai – tai istoriniai, etnografiniai, meno ir parodų parkai, tyrinėjami, kur galima, konservuojami, restauruojami ar juose atkuriamas autentiška augalija ir kiti elementai laikantis vientisos kultūrinių ansamblių architektūrinės kompozicijos

Kam reikalingi želdynai?

Želdynai ir želdiniai turi gerinti aplinkos kokybę, tenkinti visuomenės sveikos gyvensenos ir rekreacijos poreikius, nekelti pavojaus žmonėms, statiniams, pastatams, saugiam eismui gatvėse, automobilių ir geležinkelio keliuose

Želdynus ir želdinius **būtina išsaugoti** kaip estetiškai, ekologiškai, istoriškai ir kultūrai svarbius kraštovaizdžio elementus

Kaip klasifikuojami želdynai?

Želdynai klasifikuojami j:

1) atskirusius želdynus:

- ✓ rekreacinės paskirties želdynus – parkus, miesto ir miestelio sodus, skverus, žaliąsias jungtis ir kitus poilsiui skirtus želdynus;
- ✓ mokslinės, kultūrinės ir memorialinės paskirties želdynus – botanikos sodus, arboretumus, zoologijos sodus, etnografinius parkus, meno ir parodų parkus, istorinius želdynus, dendrologinius rinkinius, kapines, memorialinius parkus, kolumbariumų žemės sklypus ir kitus panašios paskirties želdynus;
- ✓ apsauginės ir ekologinės paskirties želdynus.

2) priklausomuosius želdynus:

- ✓ gyvenamųjų teritorijų želdynus;
- ✓ visuomeninės paskirties teritorijų želdynus;
- ✓ pramonės ir sandėliavimo objektų teritorijų želdynus;
- ✓ komercinės paskirties objektų teritorijų želdynus;
- ✓ inžinerinės infrastruktūros teritorijų želdynus;
- ✓ rekreacinių teritorijų želdynus;
- ✓ kitų teritorijų želdynus

Kaip prižiūrimi Kultūrinės paskirties želdynai?

Augalijos asortimentas kultūrinės paskirties želdynuose atnaujinamas **nekeičiant** želdynų meninės išraiškos, pirminio projekto idėjos, atvirų erdvių ir medynų proporcijų bei jų kontūrų plastikos

Kultūrinės paskirties želdynų einamoji priežiūra, apsauga nuo ligų ir kenkėjų, būklės stebėseną, inventorizacija ir apskaita, augalų genetinių išteklių atranka ir išsaugojimas, biologiniai tyrimai vykdomi vadovaujantis Želdynų įstatymo reikalavimais

Kaip prižiūrimi Kultūrinės paskirties želdynai?

Kultūrinės paskirties želdynai turi būti tvarkomi vadovaujantis ir **Nekilnojamojo kultūros paveldo įstatymu** bei jį įgyvendinančiais teisės aktais

Nekilnojamosios kultūros vertybės apsaugos reglamentas yra šios vertybės priežiūros, tvarkymo ir naudojimo sąlygų nustatymo pagrindinis dokumentas. Apsaugos reglamente taip pat nurodomi pagrindiniai vertybės apskaitos duomenys – jos sudėtis ir apimtis, pagrindiniai kultūrinės vertės požymiai, visuomeninė reikšmė ir teritorija.

Kaip prižiūrėti Kultūrinės paskirties želdynai?

Ištrauka iš Plungės dvaro sodybos (unikalus kodas Kultūros vertybių registre: 988) nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiojo plano

<...> c1 – reikalavimai teritorijos ir želdinių tvarkymui:

- atkuriamas reprezentacinė erdvė;
- *saugomi ir tvarkomi vertingi želdiniai ir jų sistemos (buvusios liepų ir žaliatvorių alėjos, vertingi dvaro laikotarpio medžiai ir krūmai, gėlynai);*
- *reprezentacinėje zonoje apželdinimo ir dekoratyviniai elementai tvarkomi siekiant sustiprinti parko įvaizdį, remiantis tyrimų duomenimis (rekomenduojama remtis parko rekonstravimo (restauravimo ir pritaikymo) projektu, parengtu UAB „Lietuvos paminklai“ 2007 m., projekto autorė G. Kirdeikienė);*
- atkuriami ir saugomi teritorijoje likę vertingi landšafto elementai ir jų fragmentai (gėlynai tarp rūmų ir žirgyno, stačiakampiai neorenesansiniai gėlynų bosketai, sausinimo sistemos grioveliai, laipteliai, terasos, baliustrados, buvusi takų sistema);
- atkuriamos buvusios tvoros, atkuriami vartai „V-1“;
- naikinamos automobilių parkavimo aikštelės ir teniso aikštelė;
- mažinami asfalto dangos plotai, įrengiant vejas, įvedant žvyro ar smėlio, natūralių riedulių ar trinkelėlių dangas, atsižvelgiant į buvusią vertybės teritorijos funkcinės zonos specifiką;
- tvarkomi vandenų sistemos elementai (partero baseinas). <...>

Kaip prižiūrīmi Kultūrinės paskirties želdynai?



Kas yra saugotini želdiniai?

Saugotiniems želdiniams priskiriami:

- ✓ Medžiai ir krūmai, kurie įrašyti į Lietuvos Respublikos saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių sąrašą, Augalų nacionalinių genetinių išteklių sąrašą arba medžiai ir krūmai, kurie yra kultūros paveldo objektų ar vietovių vertingosios savybės
- ✓ Medžiai ir krūmai, atitinkantys Vyriausybės nustatytus kriterijus
- ✓ Dendrologiškai, ekologiškai, estetiškai vertingus, kultūros paveldui ir kraštovaizdžiui reikšmingus želdinius, augančius privačioje žemėje, saugotiniais paskelbia savivaldybė (aplinkos ministro nustatyta tvarka)

Kokius kriterijus turi atitikti saugotini želdiniai?

| Teritorija | Medžių gentys ir (ar) rūšys, krūmai; skersmens (1,3 m aukštyje) ir aukščio parametrai |
|--|--|
| 1. Kurortuose ar kurortinėse teritorijose: | |
| 1.1. valstybinėje ir savivaldybių žemėje | didesnio kaip 12 cm skersmens medžiai*. paprastieji kadagiai – didesni kaip 3 m. |
| 1.2. privačioje žemėje | didesnio kaip 20 cm skersmens medžiai*. |
| 2. Pakrantės apsaugos juostoje | ąžuolai, uosiai, klevai, guobos, skroblai, skirpstai, bukai, vinkšnos – didesnio kaip 12 cm skersmens. pušys, eglės, maumedžiai, pocūgės, kėniai, juodalksniai, liepos, šermukšniai, riešutmedžiai, kaštonai, miškinės obelys, miškinės kriaušės – didesnio kaip 20 cm skersmens. beržai, gluosniai – didesnio kaip 30 cm skersmens. paprastieji kadagiai – didesni kaip 3 m. |
| 3. Kitos paskirties žemėje daugiabučių gyvenamųjų pastatų, bendrabučių, vienbučių ir dvibučių gyvenamųjų pastatų teritorijose valstybinėje ir savivaldybių žemėje: | |
| 3.1. mieste | didesnio kaip 12 cm skersmens medžiai*. |
| 3.2. ne mieste | didesnio kaip 20 cm skersmens medžiai*. |
| 4. Kitos paskirties žemėje daugiabučių gyvenamųjų pastatų, bendrabučių, vienbučių ir dvibučių gyvenamųjų pastatų teritorijose privačioje žemėje: | |
| 4.1. mieste | ąžuolai, uosiai, klevai, guobos, skroblai, skirpstai, bukai, vinkšnos, liepos, maumedžiai, beržai, pušys – didesnio kaip 20 cm skersmens. |
| 4.2. ne mieste | ąžuolai, uosiai, klevai, guobos, skroblai, skirpstai, bukai, vinkšnos, liepos, maumedžiai, beržai, pušys – didesnio kaip 30 cm skersmens. |

Kokius kriterijus turi atitikti saugotini želdiniai?

| Teritorija | Medžių gentys ir (ar) rūšys, krūmai; skersmens (1,3 m aukštyje) ir aukščio parametrai |
|---|---|
| 5. Kitos paskirties žemėje visuomeninės paskirties, rekreacinės, bendrojo naudojimo, atskirųjų želdynų teritorijose | didesnio kaip 12 cm skersmens medžiai*. paprastieji kadagiai – didesni kaip 3 m. |
| 6. Kitos paskirties žemėje pramonės ir sandėliavimo, komercinės paskirties objektų teritorijose | didesnio kaip 20 cm skersmens medžiai*. |
| 7. Žemės ūkio paskirties žemėje kituose žemės ūkio paskirties žemės sklypuose ir rekreacinio naudojimo žemės sklypuose: | |
| 7.1. valstybinėje ir savivaldybių žemėje | didesnio kaip 20 cm skersmens medžiai*. |
| 7.2. privačioje žemėje | ąžuolai, uosiai, klevai, guobos, skroblai, skirpstai, bukai, vinkšnos, liepos, maumedžiai, beržai, pušys – didesnio kaip 30 cm skersmens. |
| 8. Žemės ūkio paskirties žemėje sodininkų bendrijų bendrojo naudojimo žemėje | didesnio kaip 20 cm skersmens medžiai*. |
| 9. Nekilnojamųjų kultūros vertybių teritorijoje | didesnio kaip 20 cm skersmens medžiai*. |
| 10. Miestų, miestelių gatvėse | didesnio kaip 12 cm skersmens medžiai*. |
| 11. Kaimų gatvėse | didesnio kaip 20 cm skersmens medžiai*. |
| 12. Geležinkelio želdinių apsaugos zonoje | didesnio kaip 20 cm skersmens medžiai*. |
| 13. Valstybinės ir vietinės reikšmės kelio juostoje: | |
| 13.1. valstybinės reikšmės krašto ir rajoninio kelio juostoje | didesnio kaip 30 cm skersmens medžiai*. |
| 13.2. vietinės reikšmės kelio juostoje | didesnio kaip 20 cm skersmens medžiai*. |
| 14. Kelio apsaugos zonoje už kelio juostos ribų | didesnio kaip 20 cm skersmens medžiai*. |
| 15. Gamybinių ir komunalinių objektų sanitarinės apsaugos ir taršos poveikio zonoje, kitose sanitarinės apsaugos zonose | didesnio kaip 20 cm skersmens medžiai*. |

* – ąžuolai, uosiai, klevai, skroblai, skirpstai, guobos, bukai, vinkšnos, pušys, eglės, maumedžiai, pocūgės, kėniai, beržai, juodalksniai, liepos, gluosniai, šermukšniai, riešutmedžiai, kaštonai, miškinės obelys, miškinės kriaušės.

Kada vertingi želdiniai savivaldybės gali būti pripažinti saugotinais želdiniais?

Kriterijai, pagal kuriuos dendrologiškai, ekologiškai, estetiškai vertingi, kultūros paveldui ir kraštovaizdžiui reikšmingi medžiai, augantys privačioje žemėje, atsižvelgus į konkrečią situaciją (medžių būklę, gyvybingumą ir kt.), priskiriami saugotiniems:

- dendrologiškai vertingi:
 - dendrologiniai rinkiniai (kolekcijos);
 - ne jaunesni kaip 15 metų amžiaus introdukuoti (ne vietinės kilmės) svyruokline, glausta ar rutuliška laja, taip pat medžiai spalvotais ar karpytais lapais, išskyrus uosialapį klevą ir tuopas;
- ekologiškai vertingi – ne mažesnės kaip 0,03 ha medžių grupės ar želdynai privačioje namų valdoje;
- estetiškai vertingi:
 - 50 cm skersmens ir storesni ąžuolai, uosiai, klevai, 40 cm ir storesnės – liepos ir guobos;
 - išskirtinių formų medžiai.
- kultūros paveldui reikšmingi:
 - medžiai, susieti su istorinėmis datomis, žymių žmonių gyvenimu;
 - žymių žmonių pasodinti medžiai;
 - išlikę buvusių dvarų sodybų autentiški medžiai;
- kraštovaizdžiui reikšmingi – autentiški medžiai tarpukario ir pokario metais įveistuose parkuose.

Kaip gali būti pašalinami saugotini želdiniai?

Juridiniai ir fiziniai asmenys, norėdami pašalinti saugotinus želdinius turi kreiptis į savivaldybę (į atitinkamą seniūniją) dėl leidimo gavimo

Kada saugotini želdiniai gali būti šalinami?

Saugotini medžiai ir krūmai neatlyginamai gali būti kertami (šalinami) šiais atvejais

- ✓ nudžiūvę, išskyrus uoksinius (drevėtus);
- ✓ vėjo, sniego, žaibo ar dėl kitų priežasčių išversti, nulaužti, apdegę gaisro metu;
- ✓ išpuvę (išskyrus atvejus, kai nėra pavojingi žmonėms, pastatams, eismui ir labai svarbūs biologinės įvairovės požiūriu);
- ✓ pasvirę didesniu negu 45° kampu ir pasvirimas kasmet didėja (nustatoma stebėsenos metu);
- ✓ pažeisti stiebo ir šaknų puviniau;
- ✓ apipulti vabzdžių kenkėjų ir grybinių ligų;
- ✓ pažeistos medžių ir krūmų gyvybinės funkcijos, funkcijų pažeidimo parametrai reglamentuojami Nuostolių, padarytų gamtai sunaikinus ar sužalojus gamtinius kraštovaizdžio kompleksus bei objektus, skaičiavimo metodikos, patvirtintos aplinkos ministro 1995 m. gruodžio 14 d. įsakymu Nr. 198 „Dėl nuostolių, padarytų gamtai sunaikinus ar sužalojus gamtinius kraštovaizdžio kompleksus bei objektus, skaičiavimo metodikos patvirtinimo“ (Žin., 1996, Nr. [39-973](#)), 14 punkte;
- ✓ vykdomi kraštovaizdžio formavimo ar kiti medžių ir krūmų kokybę gerinantys kirtimai;
- ✓ auga ant pastatų stogų, pamatų ar kitų jų dalių;

Kada saugotini želdiniai gali būti šalinami?

- ✓ auga pylimo (polderių) šlaituose, melioracijos griovių (išskyrus sureguliuotas upes ir upelius) šlaituose ir jų apsaugos juostose;
- ✓ auga kapinėse ir gadina paminklus, antkapius, kapinių tvorą;
- ✓ auga ant piliakalnių, pilkapių;
- ✓ auga parkuose, skveruose ir kitose urbanizuotose teritorijose kaip nepageidaujamos rūšys;
- ✓ auga arti pastatų ir tamsina langus (vasaros metu kambariuose apšvietimas neatitinka galiojančių normų), gadina pamatus, kelia grėsmę pastatui;
- ✓ auga apsaugos zonoje, kuriose pagal Specialiųjų žemės ir miško naudojimo sąlygas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. gegužės 12 d. nutarimu Nr. 343 „Dėl Specialiųjų žemės ir miško naudojimo sąlygų patvirtinimo“ (Žin., 1992, Nr. [22-652](#); 1996, Nr. [2-43](#)), neturi augti;
- ✓ auga teritorijoje, kuri numatoma naudoti valstybiniam geležinkeliam, magistraliniam vamzdiniam, aukštos įtampos elektros linijoms, valstybinės reikšmės keliams, gatvėms tiesti, rekonstruoti, svarbioms valstybinės reikšmės statyboms;
- ✓ numatyti kirsti, atlikus želdynų ir želdinių inventorizavimą;
- ✓ yra nustatyta tvarka parengti saugomų teritorijų planavimo dokumentai, kuriuose nurodyti kertami ar kitaip pertvarkomi medžiai ir krūmai;
- ✓ šalinamos saugotinių medžių, pasvirusių didesniu kaip 45° kampu, storosios šakos.

Tai, ką sunku padaryti, reikia daryti su didžiausiu atkaklumu

(Konfucijus)

Žemaitijos nacionalinio parko direkcija

Didžioji g. 10, Plateliai

Tel. 8 448 49337, el. paštas znp@zemaitijosnp.lt

www.zemaitijosnp.lt

Direktorius Ramūnas Lydis

El. paštas ramunas.lydis@zemaitijosnp.lt

Tel. 8 679 06745